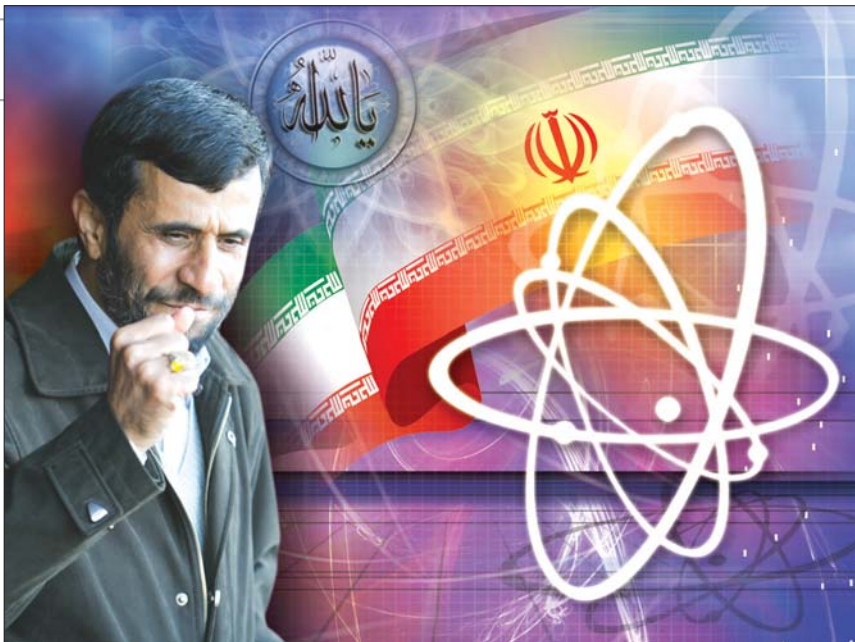

پیروزی‌های بزرگ و تثبیت حقوق هسته‌ای

[رضا بابایی]

مارتن هسته‌ای ایران و غرب دوندگان و بازیگرانی با اهداف متفاوت دارد. ایران برای اعمال حق قانونی خویش و در اختیار داشتن فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای تلاش دارد و طرف دیگر بی‌توجه به قواعد و قوانین بازی و حتی نهاد بین‌المللی داور یعنی آژانس اتمی خود را به آب و آتش می‌زند تا از اعمال این حق جلوگیری نموده یا حداقل آن را با تأخیر مواجه ساخته و هزینه آن را بالا ببرد.

چند سالی است که در هروله غرب میان اعمال فشار، صدور قطعنامه و مذاکره با ایران، روشن شده است نگرانی غرب از پرونده هسته‌ای ایران تنها پوشش و بهانه آنها عدم حضور ایران در اردوگاه دوستان آنان است و اصل نگرانی آنها دستیابی به توانمندی استراتژیک هسته‌ای توسط کشوری مستقل و الهام‌بخش همچون ایران است، این مهم از آن‌رو اثبات شده که ایران همه ملزومات مسالمت‌آمیز بودن فعالیت‌هایش را رعایت و آن را اثبات کرده و با در اختیار داشتن حکم برائت آژانس با طرف‌های غربی حرف زده است، اما طرف مقابل نشان داده که نگران پرونده هسته‌ای نبوده و دلمشغول حفظ و تعادل نظام سلطه و تقسیم کشورها به الگوی قدیمی کشورهای برخوردار و نابرخوردار از یک توانمندی استراتژیک و اساسی است.

در این میان سال ۱۳۸۶ فصلی مهم در این رقابت است، فصلی که غربی‌ها در آغاز و پایان آن در فروردین و اسفند خود را به صدور قطعنامه تحریم مشغول کرده و بین این دو فاصله را به ناچار به مذاکره با ایران و در پس آن به طرح و توطئه و چانه‌زنی با دیگران سپری کردند، اما در همین سال ایران از خط پیروزی گذشت و علاوه بر اعمال حق قانونی خویش و گردش سانتریفیوژهایش زمینه‌سازی فعالیت‌های آینده، اولین دوره از سوخت اتمی نیروگاه بوشهر را نیز به‌دست آورده و در سومین ماه زمستان حکم نهایی سلامت فعالیت‌ها و حل همه ابهام‌های مهم در فعالیت‌های هسته‌ای خویش از نظر آژانس اتمی را از نهاد ذیصلاح جهانی دریافت کرد، حکمی نهایی که خود پس از حکم‌های کوچکتر و متعدد آژانس مبنی بر عدم انحراف فعالیت‌های هسته‌ای ایران به‌دست آمد و به رخ مدعیان اقدامات هسته‌ای ایران کشیده شد. این پیروزی بزرگ به تصریح دست‌اندرکاران موضوع هسته‌ای در ایران حاصل اجماع و مقاومت ملی بود و چنانچه رهبر فرزانه انقلاب فرمود، نقش دولت نهم و رئیس‌جمهور در آن بسی پررنگ بوده است و دولت نهم در راهبری و بهره‌آزایی از ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی برای صیانت از حقوق ملی با رویکرد باز نسبت به مذاکره، بدون قائل بودن به مذاکره درباره حق اساسی ملت در بحث هسته‌ای و تن ندادن به خواسته غیرقانونی تعلیق فعالیت غنی‌سازی - که نه حکم معاهده N.P.T است و نه پادمان و نه حتی پروتکل الحاقی - در سال ۸۶ عملکردی داشت که ترجمان آن همان تفهیم ضرورت توازن بین حقوق و تکالیف ملتها در برابر معاهده‌های بین‌المللی است. تفهیمی که وجدان‌های منصف جهان و افکار عمومی ملتها آن را دریافت و غربی‌ها هر بار از فهم آن ظفره رفته، قطعنامه و تحریمی اعمال کردند و پس از مدتی که شاهد پیشرفت بیشتر ایران در فعالیت‌های مسالمت‌آمیز خود شدند، به مذاکره روی آوردند، منتها در هر دور مذاکره آنها زمان از دست داده و با ایرانی پیشرفت‌تر در فناوری هسته‌ای مواجه شدند.

این کار تا آنجا ادامه یافت که ایران از نقطه غیر قابل بازگشت هم گذشت و بازی را تمام کرد. موضوع هسته‌ای از نظر ایران تمام شد، رویکرد هوشمند ایران در توسعه فعالیت‌ها هم‌زمان با کار نزدیک با آژانس اتمی و استقبال از مذاکره برای رسیدن به تضمین‌هایی برای رفع نگرانی‌های دو طرف، کار را به آنجا رساند که غرب سرگردان بین قطعنامه و مذاکره، نه‌تنها شاهد پیشرفت و تحقق ایران هسته‌ای شد، بلکه آژانس اتمی هم همه ابهام‌های برنامه ایران را حل شده اعلام کرد.

اگر در گذشته‌های نه‌چندان دور «ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت» خط قرمز مذاکره‌کنندگان بود، در دوره جدید این خط قرمز شکسته شده و با ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت معلوم گشت که خط قرمز یاد شده کاملاً بوج و بی‌اساس است و حق اساسی ملت در برخورداری از تمام وجوه فعالیت مسالمت‌آمیز هسته‌ای از جمله غنی‌سازی جزو مطالبات ملی ایرانیان است.

در عین حال تعامل سازنده و مذاکره بدون پیش‌شرط از موضع عادلانه اصل و رویکرد دیگری بود که به جد مورد تأکید و تعقیب قرار گرفت، در واقع بدون نیاز و خواهش برای مذاکره ایران از سیاست صندلی خالی پیروی نکرد و هرگاه که طرف مقابل درخواست مذاکره کرد، با استقبال ایران از موضع مذاکره برای پیشرفت و نه برای مذاکره برای توقف مواجه شد. تأکید بر توازن میان حقوق و تکالیف اعضای N.P.T رویکرد دیگر مورد تأکید ایران بود و همچنین تعریف اعتمادسازی در بستر و زمینه‌ای دوطرفه، در عین حال خودکفایی در تولید سوخت هسته‌ای از سوی ایران به جد پیگیری شد، علاوه بر اینها همکاری و تعامل سازنده با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی فروداشته نشد تا تنها نهاد مسئول و ذیصلاح بتواند به راستی‌آزمایی اقدامات و اظهارات ایران پرداخته و به پاسخ برخی ابهام‌های باقی‌مانده خود دست‌یابد، دستاوردهای چنین سیاست‌ها و رویکردی البته همگی در سال ۱۳۸۶ متبلور نشد، بلکه قبل از آن هم نتایج درخوری حاصل آمده بود، اما سال ۸۶ به تعبیری یکسره حال و هوای پیروزی و توفیق برای ایران در رقابت فنی، حقوقی و سیاسی و دیپلماتیک با طرف‌های غربی و در رأس آنها آمریکا داشت.

این دستاوردها به اجمال عبارتند از: تکمیل چرخه سوخت هسته‌ای که در ۲۲ فروردین سال ۸۵ در آستان قدس رضوی توسط رئیس‌جمهور در مقیاس آزمایشگاهی اعلام شد، راه‌اندازی مجتمع آب سنگین اراک که در ۴ شهریور سال ۸۵ توسط دکتر محمود احمدی‌نژاد افتتاح و آغاز به کار کرد، اما ۲۰ فروردین سال ۱۳۸۶ روز اعلام خبری خوش و بزرگ برای ایرانیان بود، رئیس‌جمهور در این روز که روز ملی فناوری هسته‌ای نام گرفته است در محل سایت هسته‌ای نطنز و در جمع مسئولان کشوری و لشکری و خبرنگاران داخلی و خارجی ورود ایران به مرحله تولید سوخت هسته‌ای در مقیاس صنعتی را اعلام کرد، این مهم چند روز بعد به تأیید بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی رسید و بازرسان از توفیق ایران در بهره‌برداری از زنجیره ۱۳۲۲ تایی سانتریفیوژها در نطنز

طبیعی بود که طرف مقابل با دلخوری از ابزار در اختیار خود یعنی شورای امنیت علیه آژانس و ملت ایران بهره ببرد، اواسط اسفند آنها با صدور سومین قطعنامه تحریم، دوباره چنین کرده در عین حال نسبت به ضرورت گفت‌وگو با ایران از طرف غربی‌ها تأکید بسیار صورت گرفت، مذاکره‌های که حال با ایرانی درخواست آن را مطرح می‌کنند که هم هسته‌ای است، هم حکم سلامت فعالیت‌هایش را در اختیار دارد و این اگر

به معنای پیروزی نباشد برای این ملت، پس چیست؟ پیروزی که البته با هزینه تحمل تحریم‌ها به‌دست آمده، ولی نه تحریم‌هایی تنها مربوط به این چند سال که تحریم واژه آشنای مردم ایران از طرف غرب در طول ۲۹ سال پس از انقلاب اسلامی است و اتفاقاً همه این پیشرفت‌ها و توفیق‌های علمی هسته‌ای و غیر آن در همین مدت حاصل آمده است، چون این ملت را نمی‌توان از خواسته‌هایش بازداشت، آن‌هم در دنیای امروز که تحریم در آن خربه‌ای کهنه و ناکارآمد است.

● رویکردها و دستاوردهای هسته‌ای

مسیری که در طول سال ۸۶ در موضوع هسته‌ای ایران طی شد، به اجمال عبارت بود از صدور سه قطعنامه تحریم، پنج دور مذاکرات رسمی نمایندگان ایران و گروه ۵+۱ در آنکارا، مادرید، لیسبون، رم، لندن و یک ملاقات آنها در بروکسل، طراحی مدلیته یا طرح اقدام بین ایران و آژانس ظرف کمتر از شش ماه و اجرای آن که زمان مورد توافق برای آن ۱۸ ماه بود و ایران و آژانس این طرح را کمتر از شش ماه به پایان رسانده و همه ابهام‌های مهم مورد نظر آژانس در ایران مختومه اعلام شد. این شش موضوع عبارت بودند از: آلودگی‌ها، پلوتونیوم، سانتریفیوژهای P1 و P2، پلوتونیوم ۲۱۰ و سند اورانیوم فلزی، آلودگی در یک مجتمع دانشگاهی در کرج و معدن گچین.

سفر البرادعی مدیرکل آژانس به تهران و گزارش‌های او درباره ایران نیز از دیگر سرفصل‌های وقایع هسته‌ای سال بود. پیش از مرور این مسیر در سال ۸۶ ضرورت دارد رویکردها و دستاوردهای هسته‌ای را مورد بررسی و بازخوانی قرار دهیم تا مبادا در خلال مرور وقایع دستاوردهای اساسی و رویکردهایی که موجب این دستاوردهای سترگ شدند، مورد غفلت قرار گیرند.

رویکرد و سیاستی که در دو سال و نیم گذشته از سوی ایران در پیش گرفته شد، یکی تغییر خط قرمز مذاکرات هسته‌ای بوده است،